

Reševanje konfliktnih situacij in spodbujanje razvoja socialnih veščin z glasbenimi dejavnostmi pri triletnikih in štiriletnikih v vrtcu

Sara Smrekar

Waldorfska šola Ljubljana
Streliška ulica 12, 1000 Ljubljana

sara.smrekar7@gmail.com

Resolving Conflict Situations and Encouraging Social Skills Development Through Musical Activities at Ages 3 to 4 in Kindergarten

Izvleček

Konfliktna situacija in neprimerno vedenje so del vsakodnevnega življenja v vrtcu. Ta prispevek je del večje raziskave. V njem bomo na vzorcu desetih otrok, starih od tri do štiri leta, opisali pojav konfliktnih situacij in neprimernih oblik vedenja med izvajanjem glasbenih dejavnosti v vrtcu ter predstavili proaktivne strategije za njihovo preprečevanje oziroma blaženje. Ugotovili smo, da se je število konfliktnih situacij in primerov neprimernega vedenja v času izvajanja glasbenih dejavnosti zmanjšalo, razlog za to pa pripisujemo tudi uvedbi načrtovanih proaktivnih strategij za preprečevanje opisanih oblik vedenja.

Ključne besede: predšolski otroci, glasbene dejavnosti, socialne veščine, neprimerno vedenje, konfliktna situacija.

Abstract

Conflict situations and unacceptable behaviour are a daily occurrence in kindergarten. The present article is part of a larger research project. Using a sample of ten 3- to 4-year-olds, it describes conflict situations and unacceptable behaviour during musical activities in kindergarten, and presents proactive strategies to prevent/reduce such behaviour. The findings have confirmed that the frequency of conflict situations and problem behaviour decreases during musical activities, which can also be attributed to the implementation of the aforementioned proactive strategies.

Keywords: preschool children, musical activities, social skills, unacceptable behaviour, conflict situations.

Uvod

V zgodnjem otroštvu otrok z vstopom v vrtec prehaja od primarnega k sekundarnemu tipu razvoja socializacije (Kompore, Stražišar, Dogša, Vec in Curk, 2006), zato ima poleg družine v tem obdobju velik vpliv na razvoj njegove osebnosti ter na grajenje odnosov do samega sebe in drugih tudi vzgojitelj (Kompore idr., 2009, v Kolar, 2014), ki ima v življenju otroka izredno pomembno vlogo (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010). Veščine ter zgrajeni in spleteni socialni stiki otroka z družinskimi člani se z njegovim vstopom v vrtec razširijo, v ospredje pa stopa razvoj novih socialnih veščin (Kompore idr., 2006). Njihovo usvajanje otroku omogoča, da se v socialnem prostoru učinkoviteje vede, da vstopa v zadovoljive socialne odnose ter se nauči reševati konflikte z drugimi osebami (Moravec, 2008). Čeprav je novo socialno okolje za otroka pogosto stresno, ima vrtec na otroka ugoden vpliv, saj v njem z druženjem spoznava zgradbo socialnih odnosov in moralnih pravil (Zupančič in Justin, 1991). Otrok se seznani z novim sistemom pravil vedenja, ki preden postavi nove osebne in medosebne zahteve, širiti se začne njegov socialni krog. Otrok začne oblikovati nove načine komuniciranja, medsebojne interakcije in empatijo ter se uči reševanja socialnih težav (Kranjc, 2011). Vstop v vrtec pa za otroka pomeni tudi novo socialno okolje, ki privede do prvih nestrinjanj (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009), nesoglasij ter s tem posledično do konfliktnih situacij (Kompore idr., 2009, v Kolar, 2014). Ob vstopu v vrtec zaznamo tudi neprimerno in moteče vedenje otroka (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010). Otrok se reševanja konfliktov in konfliktnih situacij uči postopno ob pomoči vzgojitelja (Kompore idr., 2009, v Kolar, 2014), ki s svojim vstopom v konflikt spremeni kontekst, ustvari drugačno komunikacijo ter vpliva na rešitev spora (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010). V nadaljevanju bomo predstavili razvoj socialnih veščin in vlogo vzgojitelja pri njihovem razvoju. Predstavili bomo raziskavo, s katero smo preučevali, kako lahko podpremo razvoj socialnih veščin s temeljnimi glasbenimi dejavnostmi pri triletnikih in štiriletnikih v vrtcu.

Razvoj socialnih veščin v vrtcu

S pojmom socialne veščine so v zgodnjem otroštvu opredeljene veščine, ki jih otrok razvije pri sebi (Rozman, 2005), in spretnosti navezovanja stikov z vrstniki in odraslimi (Hmelak in Lepičnik Vodopivec, 2015). Socialne veščine otroku omogočajo, da se v socialnem prostoru učinkoviteje vede, da vstopa v zadovoljive socialne odnose, se nauči sporazumevati in reševati konflikte z drugimi osebami ter zna učinkoviteje zadovoljiti lastne potrebe, ne da bi pri tem oškodoval druge (Moravec, 2008). Učenje socialnih veščin prispeva k razvoju otroka ter k oblikovanju zadovoljujoče klime v vrtčevski skupini, saj otrok vzpostavlja različne socialne interakcije, preko katerih se uči deljenja igrac, upoštevanja drugih otrok, komunikacije z drugimi otroki, razvijanja samopodobe in samozavesti, izražanja lastnih čustev, obvladovanja emocionalnih izbruhov, reševanja konfliktnih situacij na kompromisen način, usklajevanja idej z drugimi otroki in se občasno v korist skupine tudi podrediti (Črnak, 2008). V vrtčevski skupini otrok usvaja socialne veščine v času izvajanja različnih dejavnosti, ki jih uvrščamo v naslednja področja: gibanje, jezik, družba, narava, matematika in ne nazadnje tudi umetnost, pod katero so umeščene glasbene dejavnosti, kot so poslušanje, izvajanje, ustvarjanje, glasbenodidaktične igre (Kurikulum za vrtece, 1999).

Preučevali smo, kako lahko podpremo **razvoj socialnih veščin** s temeljnimi glasbenimi dejavnostmi pri triletnikih in štiriletnikih v vrtcu.

Socialne veščine v posameznih starostnih obdobjih

Otrok začne v drugem letu starosti prepoznavati sebe na podlagi videza, v drugem in tretjem letu pa začne uveljavljati svoje težnje po posedovanju stvari ali ljudi. Izpostavljeni lastnosti privedeta do prvih nestrinjanj z odraslimi in drugimi otroki (Marjanovič Umek

in Zupančič, 2009). Do konfliktnih situacij privedejo tudi razlike med naučenimi vzorci odnosov in vedenja v posameznih družinah, ki jih morajo otroci vgrajevati in izpopolnjevati v sodelovanju z vrstniki in odraslimi v vrtcu (Grahek, 2006, v Kolar, 2014). Razlike opazimo tudi na področju medsebojnega navezovanja stikov. Otrok je lahko vključen v vrstniške dejavnosti ali pa je osamljen, ločen od vrstniške skupine, morda se v skupinske dejavnosti ne želi vključevati. Zaradi redkejšega odzivanja na povabila k delu ali igri ga vrstniki zavračajo (Stritih, 2011). Najpogosteje so opaženi vzorci neprimernega (agresivnost, nesodelovanje, družabna nezmožnost) in motečega vedenja, ki se pojavijo zaradi prevelike dejavnosti in naglih dejanj (to je povezano z otrokovo biološko naravnostjo) ali kot odraz neustreznih psihosocialnih razmer ravno pri zavrženem otroku. Večina otrok vzbuja pozornost na pozitiven način (z nasmehi, objemi in tako naprej), nekateri jo, zaradi notranje stiske, iščejo z motečim vedenjem (izbruhnejo, kričijo, uničujejo predmete). Pogosto iščejo meje in se neprimerno vedejo, dokler vzgojitelj ne začne nadzorovati njihovega vedenja. Znanje in izkušnje vzgojitelju narekujejo, kdaj naj takšno vedenje ignorira in kdaj ter kako naj se nanj odziva (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010). Otrok bodisi zna izražati sposobnost povezovanja z drugimi otroki na skrben in pozoren način, lahko pa se s težavo miselno postavi na mesto drugega in je zato manj priljubljen, zaželen ali manj pogosto izbran za soigralca ter se večkrat znajde v konfliktnih situacijah z vrstniki (Stritih, 2011). S starostjo število konfliktov, to so nasprotujoče si težnje in motivi, ki se hkrati pojavljajo na dveh straneh (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010), med otroki narašča, vse več konfliktov je tudi uspešno rešenih. Do petega leta starosti so razlogi za konflikte igranje ali prostor, agresivno vedenje pa se pojavi za dosego cilja. Med drugim in četrtem letom pridobi otrok boljši samonadzor, lažje odloži potrebe in počaka na želeno. Zaradi razvoja govora postaja agresivnost bolj verbalna kot fizična, po šestem letu pa pada, saj se otrok nagiba k sodelovanju, je bolj empatičen in manj egocentričen (Nemec, 2011). Z reševanjem konfliktnih situacij otrok začne razumeti, da je pri zadovoljevanju želja treba spoštovati želje drugih, da so občutki drugih pomembni in da je konflikte mogoče razrešiti z izidom, pri katerem sta zadovoljni obe strani (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010).

Vloga vzgojitelja pri razvoju socialnih veščin

Otrok v vrtcu za učenje socialnih veščin potrebuje vzgojitelja, saj se v tem obdobju uči na temelju posnemanja, lastnega raziskovanja in odkrivanja ter pojasnjevanja odraslih (Melavc, 2008). Na opisani način se uči tudi socialnih veščin, zato naj bo vzgojitelj pri tem dober zgled. Vzgojitelj ima tudi velik vpliv na dobre medsebojne odnose v skupini, zato naj otroku kaže oziroma izpostavlja pozitivne lastnosti posameznikov. Na ta način bo otroka zblíževal z drugimi (Bela knjiga, 1995, v Perc, 2011). Prav tako naj otroka spodbuja, da se pogovarja z drugimi ter se s tem uči spoštljive komunikacije (Janžič, 2008). Spodbuja naj ga k samodisciplini s postavljanjem jasnih omejitev in preusmerjanjem v bolj sprejemljivo vedenje, komuniciranje (Batistič Zorec, 2008). Otrok medsebojnih konfliktov še ne zna učinkovito reševati, tega se postopno uči ob pomoči odrasle osebe – vzgojitelja (Kompore idr., 2009, v Kolar, 2014), ki ima pri reševanju konfliktov pomembno vlogo. S svojim vstopom v konflikt spremeni kontekst, ustvari drugačno komunikacijo, jo vodi in usmerja ter vpliva na rešitev spora (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010). Vzgojitelj pri reševanju konfliktov otroku na začetku pomaga, kasneje pa mu dopušča in daje priložnosti, da začne konflikte reševati čim bolj samostojno (Isenberg in Jalongo, 2010, v Kolar 2014), dejavno ga vključuje v proces reševanja in konfliktov ne rešuje namesto njega, kar ustreza otrokovi želji po neodvisnosti (Kompore idr., 2009, v Kolar, 2014). Vzgojitelj konfliktno situacijo s primernim pristopom spremeni v pomemben korak k razvoju (Lamovec, 1993, v Vrtnjak, 2012) in otrok dobi optimalne pogoje za socialno učenje (Grahek, 2006, v Kolar, 2014), z neprimernim pristopom pa v destruktivno silo (Lamovec, 1993, v Vrtnjak, 2012).

Glasbene dejavnosti in socialne veščine

Vodenje glasbenih dejavnosti in spodbujanje otroka k sodelovanju pri dejavnostih ter z drugimi otroki od vzgojitelja zahteva, da v skupini usmerja socialne stike in spodbuja razvoj socialnih ter sodelovalnih veščin.

Vzgojitelj spodbuja in opogumlja otroka, da v odnosih ravna samozavestno in spoštljivo do drugih (Behavec in Bregar, 2004, v Perc, 2011). Pri petju v skupini otrok prisluhne petju drugih, z medsebojnim poslušanjem se otroci prilagodijo preostalim in upoštevajo dogovore vodje skupine (Denac, 2011). Pri igranju na glasbila se otrok uvaja v skupinsko muziciranje (Borota, 2013), svojo igro na glasbila prilagaja soigralcu ali skupini ter izkazuje občudovanje in strpnost do drugih otrok, ki igrajo na glasbila (Denac, 2011), uči se deljenja glasbil ter upoštevanja drugih otrok (Zadnik, Koren in Sicherl - Kafol, 2015). Z gibalno-plesno dejavnostjo otrok navezuje stike z vrstniki, se navaja na sodelovanje, reševanje konfliktov v skupini, na medsebojno upoštevanje, različnost, strpnost in prijateljske odnose (Kroflič, 1999; Borota, 2006). Z glasbenodidaktičnimi igrami se otrok uri v sodelovanju in upoštevanju pravil, prilagaja se skupinski dinamiki, razvija empatijo in vzpostavlja interakcije z drugimi otroki (Borota, 2013).

Opis in cilj raziskave

V nadaljevanju ugotavljamo, ali so se pri triletnih in štiriletnih otrocih med izvajanjem glasbenih ur pojavili neprimerno vedenje in konfliktne situacije. Ob tem nas zanima, kako lahko s predhodno načrtovanimi proaktivnimi strategijami zmanjšujemo prisotnost konfliktnih situacij in primerov neprimerne vedenja pri glasbenih dejavnostih v vrtcu.

Udeleženci in opis poteka glasbenih dejavnosti

Prispevek, v katerem predstavljamo 10 vrtčevskih otrok, starih od tri do štiri leta, je del večje polletne raziskave, v kateri smo ugotavljali, ali in kako glasbene dejavnosti spodbujajo sodelovanje in interakcijo med otroki ter ali in kako načrtovane glasbene dejavnosti spodbujajo otroke k vključevanju v glasbene dejavnosti. Izvajanje glasbenih dejavnosti smo spremljali z opazovanjem. Opazovali so izvajalka glasbenih ur, dve vzgojiteljici in dva zunanja opazovalca (Smrekar, 2019).

V polletni raziskavi, ki je potekala od septembra 2018 do februarja 2019, smo v vrtčevski skupini otrok izvajali glasbene dejavnosti. Izvedli smo dvajset glasbe-

nih ur, ki so potekale enkrat na teden po 45 minut. Glasbene ure je vodila izvajalka načrtovanih glasbenih dejavnosti, vzgojiteljici pa sta kot zgled posnemanja dejavno sodelovali pri izvedbi dejavnosti. Ure sta sočasno spremljala zunanja opazovalca. Vse izvedene glasbene ure so vključevale temeljne glasbene dejavnosti: izvajanje, ustvarjanje, poslušanje in glasbenodidaktične igre. Na področju izvajanja smo otroke spodbujali k petju pesmi in igranju na Orffova ali improvizirana glasbila. Na področju ustvarjanja smo otroke pri vsaki uri povabili, da so na Orffova ali improvizirana glasbila igrali poljubne ritmične vzorce. Cilji glasbenodidaktičnih iger so usmerjali h gibalnemu ustvarjalnemu izražanju in medsebojnemu sodelovanju v parih ali manjših skupinah, doživljajsko poslušanje pa smo povezali s prostim gibanjem ob glasbi. Cilji glasbenih dejavnosti so bili ob glasbenih dosežkih usmerjeni tudi v načrtovanje spodbujanja razvoja socialnih veščin in interakcij, saj smo z njimi namenoma spodbujali sodelovanje in socialne interakcije med otroki. Otroke smo spodbujali, da so dejavnosti izvajali v paru ali manjši skupini ter pri njih med seboj sodelovali, si delili glasbila, si sami izbrali, s katerim otrokom želijo sodelovati, poljubno izbrali otroka in z njim navezali stik ali komunicirali ter se prilagajali potrebam v paru ali skupini za doseg skupnega cilja. Otrokom smo varno okolje ustvarili z identično načrtovanimi in strukturiranimi uvodnimi ter sklepnimi glasbenimi dejavnostmi, njim znane dejavnosti pa smo ciljno nadgrajevali z dodajanjem novih dejavnosti in vsebin ali pa smo jih zamenjali z novimi izbranimi dejavnostmi in vsebinami. Načrtovanje mesečnih sklopov glasbenih ur, pri katerem sta sodelovali vzgojiteljici, je bilo po- gojeno s potrebami in glasbenim napredkom skupine ter z načrtovanimi mesečnimi vrtčevskimi dejavnostmi (Smrekar, 2019).

Neprimerno vedenje in konfliktne situacije med otroki pri načrtovanih glasbenih dejavnostih smo spremljali, zbirali in analizirali v drugem raziskovalnem cik-

Z glasbeno-didaktičnimi igrami se otrok uri v sodelovanju in upoštevanju pravil, prilagaja se skupinski dinamiki, razvija empatijo in vzpostavlja interakcije z drugimi otroki.

lu večje, polletne raziskave od 11. do 20. glasbene ure. Proti koncu prvega raziskovalnega cikla opazovanj (do vključno desete glasbene ure) se je namreč med otroki pojavilo več verbalne komunikacije in boljše poznavanje drug drugega, kar je privedlo do naraščanja števila konfliktnih situacij ter medsebojnega opozarjanja otrok na neprimerno vedenje. Oblikovali smo protokole opazovanj, ki so jih izpolnjevali zunanja opazovalca, vzgojiteljici in izvajalka glasbenih ur. Zunanja opazovalca in vzgojiteljici so poročali o opažanjih tudi v obliki anekdotičnih zapisov, izvajalka glasbenih ur pa v obliki dnevninskih zapiskov. Zunanja opazovalca sta spremljala in beležila oblike neprimernih vedenj, vzroke zanje, njihovo pogostost pri različnih glasbenih dejavnostih, pojav konfliktnih situacij in vzroke nastalih situacij. Oblike neprimernih vedenj, vzroki zanje in vzroki konfliktnih situacij so se na opisanih področjih opazovanj spremljali in evidentirali na podlagi predhodno oblikovanega opazovalnega protokola z odprtimi vprašanji, pogostost pojavov neprimernega vedenja pri temeljnih glasbenih dejavnostih in pogostost pojavov konfliktnih situacij pa sta bili evidentirani na podlagi zaprtega tipa vprašanj. Vzgojiteljici sta spremljali in beležili pojav in vzroke neprimernih oblik vedenja ter konfliktnih situacij pri drugih vrtčevskih dejavnostih med tednom in na dan izvajanja načrtovanih glasbenih dejavnosti. Pojave neprimernega vedenja in konfliktnih situacij sta evidentirali na podlagi opazovalnega protokola z zaprtimi tipi vprašanj, vzroke za pojavitev neprimernega vedenja in konfliktnih situacij pa sta evidentirali na podlagi usmerjenih odprtih tipov vprašanj. Izvajalka glasbenih ur je po vsaki izvedeni uri opravila refleksijo v obliki dnevninskih zapisov z vidika smiselnosti in učinkovitosti vključenih glasbenih dejavnosti in vsebin ter socialnega dogajanja znotraj skupine. Na podlagi opazovalnega protokola je evidentirala in opisovala pojav konfliktnih situacij med glasbenimi dejavnostmi.

Podatke, pridobljene s protokoli opazovanj zunanjih opazovalcev, vzgojiteljic in izvajalke ur, bomo prikazali deskriptivno. Pri postopku pridobivanja in obdelave podatkov smo upoštevali standarde etičnega kodeksa, saj smo od staršev opazovanih otrok predhodno pridobili soglasje za sodelovanje v raziskavi.

Rezultati in interpretacija

Rezultati celotne raziskave so pokazali, da so se otroci med izvajanjem glasbenih ur v glasbene dejavnosti vključevali vse pogostejše. Pri njih so vse bolj dejavno sodelovali, se med dejavnostmi navadili na sodelovanje in komuniciranje z drugimi otroki, vse pogostejše delili glasbila ali rekvizite med seboj in ustvarili nova prijateljstva. Razvili so socialne veščine medsebojnega sodelovanja, empatije, deljenja glasbil in komuniciranja. Ker je opazovana skupina marsikateremu otroku pomenila novo socialno okolje (nekateri otroci pred raziskavo vrtca še niso obiskovali ali pa so ga obiskovali v drugi vrtčevski skupini), je bil začetek glasbenih ur namenjen tudi medsebojnemu spoznavanju. Z navajanjem druga in povečanjem medsebojne komunikacije pa se je povečalo tudi število konfliktnih situacij in pojavov neprimernega vedenja znotraj skupine. Takšno vedenje je najbolj izstopalo na sredini izvajanja glasbenih ur, torej okoli desete ure (Smrekar, 2019).

Neprimerno vedenje v času izvajanja načrtovanih glasbenih dejavnosti

Neprimerno vedenje se je med raziskavo pojavilo nepričakovano in postopoma (z boljšim medsebojnim poznavanjem otrok in večjo medsebojno komunikacijo), zato smo oblike neprimernega vedenja začeli spremljati na sredini izvajanja glasbenih ur, torej od 11. ure naprej. Na ta način smo začeli ugotavljati vzroke za nastale vedenjske oblike ter posledično v fazi načrtovanja uric začeli izbirati in načrtovati proaktivne strategije, s katerimi smo omilili in premostili tovrstne izzive.

Poročanja zunanjih opazovalcev so pokazala, da je bilo neprimerno vedenje opazovanih desetih otrok od 11. do 20. glasbene ure zaznati na vseh temeljnih področjih glasbenih dejavnosti (izvajanje, glasbenodidaktične igre, poslušanje, ustvarjanje), najpogostejše pa se je pojavljalo pri dejavnostih izvajanja (petje pesmi, korakanje ob glasbi, izvajanje ritmičnih vzorcev). Kljub temu pa je bilo število otrok, ki jih je bilo treba opozarjati, naj se primerneje vedejo, enako številu otrok, ki opozoril niso potrebovali, kar pomeni, da v povprečju polovica opazovanih otrok med glasbenimi dejavnostmi opozoril, naj se primerneje vedejo, ni potrebo-

vala. Pri opazovanih desetih otrocih smo najpogosteje opazili, da je bil otrok za neprimerno vedenje med glasbenimi dejavnostmi največkrat odgovoren sam, torej je neprimerno vedenje izhajalo iz njega samega in ga k neprimernemu vedanju ni spodbudila nobena specifična situacija, oseba ali rekvizit. Zaznali smo tudi primere, ko so neprimerno vedenje spodbudili drugi otroci, ki so začeli sami izzivati preostale otroke, ter različne primere, ko otroci niso dobili zelenega glasbila, ko jim je upadla koncentracija, niso dobili pozornosti odraslega, niso prejeli »petke« od izbranega otroka ali niso bili izbrani za pomočnika pri neki glasbeni dejavnosti. Neprimerno vedenje se je pojavilo tudi zaradi želje po tem, da bi bili ob izvajalki, zaradi tega, ker so njihovo pozornost pritegnila pripravljena glasbila ali okolica, ali pa zaradi zavračanja deljenja glasbil z drugimi otroki. Našteti vzroki so opazovane otroke največkrat popeljali v motenje glasbenih dejavnosti z neupoštevanjem pravil ali v otrokovo nedejavnost. Opazili smo tudi pretepanje ali prerivanje z drugimi otroki, neprimerno ravnanje z Orffovimi glasbili in neprimerno igranje nanje, verbalno izzivanje drugih otrok, glasen jok, trmo in uničevanje rekvizitov.

Ustvarjanje na Orffovih glasbilih je bilo ena izmed prvih dejavnosti, pri kateri so začeli otroci samostojno oblikovati pare, in hkrati tudi dejavnost, pri kateri je velikokrat prihajalo do neprimernega ravnanja z glasbili. Tako je marsikateri otrok tamburin dajal okoli vratu, vtikal paličice v usta ali pa je z njimi igral po tleh ter po ročnem bobnu. Izpostavili bi dve glasbenodidaktični igri, *Pozdrav v slovo* in *Dirigent*, ki sta otroke spodbujali k medsebojnemu sodelovanju (podajanje »petke« za poslovilni pozdrav ter opazovanje, upoštevanje in neverbalno komuniciranje z dirigentom), pa vendar smo pri njiju zaznali neprimerno vedenje, na primer metanje paličic po prostoru, skrivanje pod mizo in jok. Pri dejavnostih izvajanja (petje pesmi, korakanje ob glasbi, ponavljanje ritmičnih vzorcev) se je kot neprimerno vedenje največkrat pojavilo motenje dejavnosti in neupoštevanje pravil, občasno tudi pretepanje, izzivanje in prerivanje z drugimi otroki ter igranje z igračami in tekanje po prostoru.

Kot primer otrokovega občutka, da ima premalo pozornosti odraslega, lahko izpostavimo vedenje deklice, ki je prenehala sodelovati pri glasbeni dejavnosti ter

se začela skrivati pod mizami in s tem motiti dejavnosti. Podobno lahko izpostavimo tudi vedenje dečka, ki je iz enakega razloga začel tekati po igralnici, se igrati z drugimi igračami in posledično s tem motiti potek dejavnosti. Nekateri otroci so se odzvali z neprimernim vedenjem, kadar niso prejeli zelenega glasbila. Pri neki deklici smo opazili glasen jok, pri nekem dečku prenehanje sodelovanja pri načrtovani glasbeni dejavnosti, pri drugem dečku pa neprimerno ravnanje z glasbilom, na katero je predhodno že igral. Zaradi zavrnitve pri izbiri pomočnika smo v zadnji uri pri enem izmed opazovanih dečkov opazili neprimerno vedenje, upad sodelovanja in s tem motenje poteka glasbene ure. Vendar pa se je število pojavov neprimernega vedenja proti koncu izvajanja raziskave na splošno manjšalo. Neprimerne oblike vedenja so bile manj moteče in milejše ter niso toliko posegale v izvajanje glasbenih dejavnosti. Prav tako lahko izpostavimo, da smo okoli enajste glasbene ure opazili nekaj otrok, ki so se na tej uri neprimerno vedli med vsemi izvajanimi dejavnostmi, medtem ko proti koncu raziskovanja tega nismo zaznali več.

Iz podatkov v času izvajanja od 11. do 20. glasbene ure, ki sta jih podali vzgojiteljici, smo ugotovili, da je bila večina opazovanih desetih otrok med tednom pri drugih vrtčevskih dejavnostih, tako v času proste igre kot v času načrtovanih dejavnosti, opozorjena na neprimerno vedenje, najpogosteje zaradi neupoštevanja pravil in dogovorov. Med vzroki smo opazili tudi konfliktno situacijo zaradi neupoštevanja dogovorov ali pravil, jemanja igrač drugim otrokom ali zaradi prevzemanja vloge odraslega.

Primerjava pojavov neprimernega vedenja med izvajanjem glasbenih dejavnosti in med drugimi vrtčevskimi dejavnostmi je pokazala, da se je med opazovanimi otroki večje število otrok neprimerno vedlo pri drugih vrtčevskih dejavnostih ter da je bilo pri glasbenih dejavnostih opaženih več različnih vzrokov, ki so pripeljali do neprimernega vedenja, pri drugih vrtčevskih dejavnostih pa manj. Izpostavimo lahko, da se je v obeh primerih, tako pri glasbenih dejavnostih kot pri drugih vrtčevskih dejavnostih, število pojavov neprimernega vedenja proti koncu raziskave zmanjšalo. Zmanjšalo se je tudi število vzrokov, ki so spodbudili neprimerno vedenje. Med otroki smo namreč zasledili vse več medsebojnega deljenja glasbil in medsebojnega sodelovanja.

Omenjene pozitivne ugotovitve lahko pripisujemo tudi proaktivnim strategijam za zmanjševanje pojavov nepričakovanega vedenja. Začeli smo namreč določati glasbene pomočnike, ki so imeli to vlogo med celotno glasbeno urico, in vodje skupin, ki so bili izbrani z izštevankami ali pa so jih pozneje med dejavnostjo izbrali otroci. Na ta način smo zadostili otrokovi potrebi po pozornosti tako odraslega kot vrstnikov. Ob koncu posamezne glasbene ure smo kot zunanjo motivacijo uvedli zbiranje štampljk.

Konfliktne situacije v času izvajanja načrtovanih glasbenih dejavnosti

Tako kot neprimerno vedenje so se tudi konfliktne situacije med raziskavo pojavile nepričakovano in postopoma, zato smo jih bolj usmerjeno začeli spremljati na sredini izvajanja glasbenih ur. Na ta način smo začeli ugotavljati vzroke za nastale situacije ter posledično v fazi načrtovanja uric začeli izbirati proaktivne strategije, s katerimi smo konfliktne situacije omilili in premostili.

Iz podatkov zunanjih opazovalcev smo ugotovili, da so bili konflikti med opazovanimi desetimi otroki na začetku opazovanj, torej okoli 11. glasbene ure, pri načrtovanih glasbenih dejavnostih zaznani bolj pogosto kot v sklepni fazi izvajanja glasbenih dejavnosti. Najpogostejše je konfliktno situacijo sprožil drug otrok ali pa kar otrok sam, in sicer zaradi nasprotovanja deljenju glas-

bil z drugimi otroki, jemanja glasbil drugemu otroku brez vnaprejšnjega dogovora in želje po sedežu poleg izvajalke. Konfliktna situacija je bila navedena tudi kot dejavnik, ki je posameznega opazovanega otroka spodbudil k navezovanju stikov z drugimi otroki pri glasbenih dejavnostih. Kot primer pojava konfliktne situacije lahko navedemo vedenje dečka, ki se je začel prerivati z

drugimi otroki, ker si je želel sedeti poleg izvajalke glasbenih ur. Pojav konfliktne situacije lahko izpostavimo tudi pri dečku, ki ni prejel zelenega glasbila in je zato začel odrivati druge otroke.

Med dejavnostmi bi najbolj izpostavili ustvarjanje na Orffovih glasbilih. Dejavnost je konstruktivno vplivala na reševanje konfliktov med otroki, pri njej so se otroci učili prilagajanja svojih potreb potrebam drugih otrok. V sklepni fazi izvajanja glasbenih dejavnosti smo pri ustvarjanju na Orffovih glasbilih opazili vedno manj konfliktov glede deljenja glasbil.

Izvajalka glasbenih dejavnosti je v začetni fazi opazovanja konfliktnih situacij v skupini izpostavila, da so otroci uživali v sodelovanju in komuniciranju z drugimi otroki, kar pa je posledično pomenilo tudi porast konfliktov med njimi (prišlo je do namernega »nagajanja« drug drugemu). V sklepni fazi opazovanja je ugotovila, da so otroci začeli med seboj bolj sodelovati ter da je v skupinah in parih sicer še vedno prihajalo do konfliktnih situacij, vendar pa so bile te milejše in manj moteče kot v začetni fazi opazovanja, kar lahko pripisujemo uvedbi proaktivnih strategij za reševanje konfliktnih situacij, s katerimi smo otroke tudi spodbujali, naj začnejo sami reševati spore.

Iz podatkov, ki sta jih podali vzgojiteljici, smo ugotovili, da se je v času izvajanja glasbenih ur zmanjšalo število otrok, ki so bili udeleženi v konfliktih pri drugih vrtčevskih dejavnostih. Največ konfliktnih situacij se je pojavilo v času prostih iger in vzrok zanje so bile največkrat igrače. Opazili smo tudi konflikte, ki so nastali zaradi iskanja pozornosti oziroma boja za prevlado, slabše komunikacije oziroma slabega medsebojnega razumevanja in zaradi neprimernega načina igre.

Če primerjamo pojav konfliktnih situacij pri načrtovanih glasbenih dejavnostih in pri drugih dejavnostih v vrtcu, ugotovimo, da se je število konfliktnih situacij med potekom raziskave pri vseh oblikah dejavnosti zmanjšalo. In ne samo to, opazimo tudi večjo pojavnost tistih oblik vedenja, pri katerih so otroci drug drugega začeli spodbujati pri dejavnostih, si med seboj pomagati in se opominjati ob nemirih. Vzrok za opisano vedenje bi lahko pripisali tudi uvedbi proaktivnih strategij za reševanje konfliktov pri načrtovanih glasbenih dejavnostih, ki so vplivale na reševanje konfliktov tudi pri drugih vrtčevskih dejavnostih, saj so otroke učile deljenja glasbil oziroma predmetov z drugimi in reševanja konfliktov ter jih navajale, da se med seboj sami dogovarjajo in s tem preprečijo konflikt.

Pojav **neprimernega vedenja** pri otrocih bi lahko povezali z občutkom zavrnitve ter tudi s pomanjkanjem pozornosti.

“

Sklepne ugotovitve

Z vključitvijo v vrtec začne otrok prvič v življenju delovati v skupini, kar pomeni, da se začne prilagajati drugim in da ne more vedno uveljaviti svoje volje. S tem se v vsaki skupini začnejo pojavljati napetosti, in kadar se te stopnjujejo ter se nesoglasja med otroki kažejo v vidnih ter ostrih spopadih, to privede do konflikta (Kompore idr., 2009, v Kolar, 2014). V prispevku, ki obravnava vzorec desetih otrok, starih od tri do štiri leta, smo ugotovili, da so se neprimerne oblike vedenja in konfliktna situacija med izvajanjem glasbenih dejavnosti pojavile nepričakovano in postopoma (z boljšim medsebojnim poznavanjem otrok in njihovo večjo medsebojno komunikacijo) ter da so bile prisotne tako med izvajanjem načrtovanih glasbenih dejavnosti v skupini kot tudi pri drugih vrtčevskih dejavnostih. Ugotovili smo različne vzroke, ki so pripeljali do neprimerne vedenja in konfliktnih situacij med otroki, na podlagi katerih smo izbrali in uvedli različne proaktivne strategije za razreševanje nastalih situacij. Opazimo lahko, da je bilo neprimerno vedenje (motenje glasbenih dejavnosti, neupoštevanje pravil, otrokova nedejavnost, pretepanje ali prerivanje, neprimerno ravnanje z glasbili in neprimerno igranje nanje, verbalno izzivanje, jok, trma in uničevanje rekvizitov) opazovanih desetih otrok zaznati na vseh temeljnih področjih glasbenih dejavnosti, najpogosteje pa se je pojavljalo pri dejavnostih izvajanja. Največkrat je nastalo situacijo spodbudil ravno otrok sam ali pa so jo spodbudili drugi otroci, ki so začeli izzivati preostale otroke, ali pa je šlo za primere, v katerih otroci niso dobili zelenega glasbila, niso dobili pozornosti odraslega, niso prejeli »petke« od izbranega otroka, niso bili izbrani za pomočnika, jim je upadla koncentracija, se jim ni uresničila želja, da bi bili ob izvajalki, so njihovo pozornost pritegnila pripravljena glasbila oziroma okolica, ali pa za primere, ko niso bili pripravljeni deliti glasbil z drugimi otroki. Pojav neprimerne vedenja pri otrocih bi lahko povezali z občutkom zavrnitve ter tudi s pomanjkanjem pozornosti (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010). Opazili smo, da je konfliktna situacija najpogosteje sprožil drug otrok ali otrok sam zato, ker ni hotel deliti glasbil z drugimi otroki, ker je jemal glasbila drugemu ali ker se mu ni izpolnila želja, da bi sedel poleg izvajalke. Torej je konflikt najpogosteje nastopil kot uveljavljanje svoje težnje

po posedovanju stvari ali ljudi (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009). Ker predšolski otrok medsebojnih konfliktov še ne zna samostojno učinkovito reševati (Kompore idr., 2009, v Kolar, 2014) in ker vzgojitelju izkušnje ter znanje narekujejo, kdaj naj takšno vedenje ignorira in kdaj ter kako naj se nanj odziva (Retuznik Bozovičar in Krajnc, 2010), smo v izvajanje glasbenih dejavnosti vključili proaktivne strategije za reševanje konfliktov. Začeli smo določati glasbene pomočnike, ki so imeli to vlogo med celotno glasbeno urico, in vodje skupin, ki so bili izbrani z izštevankami ali pa so jih pozneje med dejavnostjo izbrali otroci, ter kot zunanjo motivacijo uvedli zbiranje šampiljk. Prav tako smo začeli otroke spodbujati, naj začnejo sami reševati spore (Isenberg in Jalongo, 2010, v Kolar, 2014). Po vključitvi proaktivnih strategij smo opazili postopno zmanjševanje števila pojavov neprimerne vedenja in konfliktnih situacij (ob pojavitvi so bile to milejše in manj moteče oblike) ter njihovo konstruktivno reševanje pri načrtovanih glasbenih dejavnostih. Predvidevamo, da so vključene proaktivne strategije in izvajalkino usmerjanje komunikacije med otroki v času reševanja konfliktov prispevali k transferju usvojenih socialnih veščin pri drugih dejavnostih v vrtcu.

Z ugotovitvami lahko pridobimo vpogled v nekatere razloge za nastanek konfliktnih situacij in pojavov neprimerne vedenja pri glasbenih dejavnostih ter v njihovo reševanje. Opisane oblike vedenja vsekakor odpirajo nova vprašanja in usmeritve, kako se tako pri glasbenih kot pri drugih dejavnostih soočiti s pojavom neprimerne vedenja in konfliktnih situacij v posamezni skupini predšolskih otrok, saj verjamemo, da je možnih rešitev več in so odvisne od znanja in izkušenj posameznega vzgojitelja.

Po vključitvi **proaktivnih strategij** smo opazili postopno zmanjševanje števila pojavov neprimerne vedenja in konfliktnih situacij ter njihovo konstruktivno reševanje pri načrtovanih glasbenih dejavnostih.

Viri in literatura

- Batistič Zorec, M. (2008). Socialne interakcije v vrtcu z vidika subjektivnih teorij. V: Čas, M. (ur.), *Socialne interakcije v vrtcu*. Ljubljana: Supra, str. 22–27.
- Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.
- Borota, B. (2006). Otrok, glasba in učno okolje. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E., *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, str. 11–51.
- Črnak, I. (2008). Kako do kakovostnih vrstniških odnosov. V: Čas, M. (ur.), *Socialne interakcije v vrtcu*. Ljubljana: Supra, str. 52–54.
- Denac, O. (2011). *Z igro v čarobni svet glasbe: didaktični priročnik za glasbo v vrtcu in prvem razredu osnovne šole*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Hmelak, M. in Lepičnik Vodopivec, J. (2015). *Izbrane teme predšolske pedagogike. Izzivi predšolske pedagogike na začetku 21. stoletja*. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Janžič, N. (2008). Interakcije v prepletu igre in usmerjenih dejavnosti v oddelku prvega starostnega obdobja. V: Čas, M. (ur.), *Socialne interakcije v vrtcu*. Ljubljana: Supra, str. 99–101.
- Kolar, T. (2014). *Vloga vzgojitelja pri reševanju konfliktov* (Diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Kompare, A., Stražišar, M., Dogša, I., Vec, T. in Curk, J. (2006). *Uvod v psihologijo: Učbenik za psihologijo v 2. letniku gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: DZS.
- Kranjc, M. (2011). Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka v starostno kombiniranih skupinah. V: Željeznov Seničar, M. in Šelih, E. (ur.), *Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka*. Ljubljana: MiB, str. 151–158.
- Kroflič, B. (1999). *Ustvarjalni gib – tretja razsežnost pouka*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Melavc, J. (2008). Učenje socialnih veščin – skupaj nam bo uspelo. V: Čas, M. (ur.), *Socialne interakcije v vrtcu*. Ljubljana: Supra, str. 49–51.
- Moravec, S. (2008). Igralne dejavnosti, ki spodbujajo razvoj socialnih veščin. V: Čas, M. (ur.), *Socialne interakcije v vrtcu*. Ljubljana: Supra, str. 34–36.
- Nemec, B. (2011). *Razvoj in učenje predšolskega otroka: učbenik za modul Razvoj in učenje predšolskega otroka v programu Predšolska vzgoja*. Ljubljana: Grafenauer založba.
- Perc, M. (2011). *Vpliv vzgojiteljice na socialni razvoj otroka v dnevni rutini* (Diplomska naloga). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Retuznik Bozovičar, A. in Krajnc, M. (2010). *V krogu življenja: pedagogika in pedagoški pristopi v predšolskem obdobju*. Velenje: Modart.
- Rozman, U. (2005). *Treningi socialnih veščin kot metoda dela z mladimi* (Magistrsko delo). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Smrekar, S. (2019). *Učinki dejavnosti glasbene vzgoje na socialni razvoj v predšolskem obdobju* (Magistrsko delo). Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo, Ljubljana.
- Stritih, B. (2011). Socialne kompetence predšolskih otrok – napovednik uspeha v šoli. V: Željeznov Seničar, M. in Šelih, E. (ur.), *Socialni in čustveni razvoj predšolskega otroka*. Ljubljana: MiB, str. 72–79.
- Vrbnjak, S. (2012). *Analiza strategij reševanja konfliktnih situacij pri športni vzgoji ter njihova povezanost s stili vodenja in čustveno inteligentnostjo učitelja* (Doktorska disertacija). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana.
- Zadnik, K., Koren, D., Sicherl - Kafol, B. (2015). The importance of stimulating environment in the early years of musical development. V: Sicherl - Kafol, B. (ur.), *Contemporary approaches to music teaching and learning*. Saarbrücken: Lambert, str. 183–209.
- Zupančič, M. in Justin, J. (1991). *Otrok, pravila, vrednote. Radovljica: Didakta*.